

GÖSTERGEBİLİMSEL BİR ANALİZ: SİİRT GAZETESİ
KÖŞE YAZISI 'KADIN'IN ADI YOK'

A Semiological Analysis: Siirt Newspaper Column 'The Woman Has No Name'

Melike SOMUNCU¹ ve Figen KANBİR²

¹Doç. Dr., Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kahramanmaraş, melike.somuncu@istiklal.edu.tr, orcid.org/ 0000-0002-9101-3012

²Doç. Dr., Siirt Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Siirt, f.kanbir@siirt.edu.tr, orcid.org/ 0000-0003-2094-399X

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received:

06.01.2024

Kabul/Accepted:

07.06.2024

DOI:

10.18069/firatsbed.1415533

Anahtar Kelimeler

Siirt, Gazete, Kadın,

Göstergebilim

ÖZ

Göstergeler, insan yaşamında iletişimi sağlamakta önemli işlevi olan ve ilişkileri belli bir düzlemde sıralayan, hatta sınır koyabilen kodlama biçimidir. Göstergeler bağlı buldukları iletişim dizgesinde taşıyıcıları, aktarıcıları aracılığı ile hedef kitle üzerinde etkin rol oynamaktadır. Kitle iletişim araçlarından olan gazeteler okuyucu ile bağlantı kurmada, kodların anlam kazanmasında etkindir. Anlatıcının amacı iletinin konusu bağlamında hedef kitleyi belli bir düşünceye aktararak istenen görüşün yaygın etki yaratmasını sağlamaktır. Gazete haberlerinin de resim, harf, punto kullanımı bağlamında çokça sembolü barındırması göstergebilimsel analize ciddi katkı sağlamaktadır. Bu çalışmada 7 Mart 2022 yılında Siirt Gazetesi'nde yer alan 'Kadın'ın Adı Yok' adlı köşe yazısı göstergebilimsel analiz ile incelenmiştir. İncelemede kadının dünyadaki ve toplumumuzdaki konumuna dikkat çekildikten sonra metnin tema bağlamında kesitleri, gönderge ve gösterge dizgesi, sözcük seçimleri ile analizi yapılmıştır. Böylece elde edilen bulguların kültüre, yaşantıya etkileri bu etkilerin anlam dünyasına yansımaları, gazete haberinin anlatım dili ile metinde örtük hâlde bulunan kodlar derin yapıdan yüzey yapıya çıkartılarak göstergebilime farklı bir bakış açısı sunulmuştur.

ABSTRACT

Indicators are a form of coding that has an important function in ensuring communication in human life and can rank relationships at a certain level and even set boundaries. Indicators play an active role in reaching the target audience through their carriers and transmitters in the communication system they are connected to. Newspapers, which are part of the mass media, are effective at establishing a connection with the reader and helping the codes gain meaning. The purpose of the narrator is to convey to the target audience a certain idea in the context of the subject of the message and to ensure that the desired opinion has a widespread impact. The fact that newspaper news contains many symbols in the context of the use of pictures, letters, and font size makes a serious contribution to semiotic analysis. In this study, the column titled 'Woman Has No Name', published in Siirt Newspaper on March 7, 2022, was examined with semiotic analysis. In the analysis, after drawing attention to the position of women in the world and in our society, the text was analyzed with its sections in the context of the theme, referent and sign system, and word choices. Thus, the effects of the findings obtained on culture and life, the reflections of these effects on the world of meaning, the narrative language of the newspaper news, and the codes implicit in the text were brought out from the deep structure to the surface structure, and a different perspective on semiotics was presented.

Atıf/Citation: Atıf/Citation: Somuncu, M. ve Kanbir, F. (2024). Göstergebilimsel Bir Analiz: Siirt Gazetesi Köşe Yazısı 'Kadın'ın Adı Yok'. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34, 3, 1557-1572.

Sorumlu yazar/Corresponding author: Melike SOMUNCU, melike.somuncu@istiklal.edu.tr

1.Giriş

Kadınlarla kıyaslandığında bedensel gücün erkeklere doğal bir üstünlük¹ sağladığını öne sürmekle birlikte Mary Wollstonecraft (2023: 60-61) insan türüne ait erdemlere ulaşmak konusunda akla sahip olmalarından ötürü kadının ve erkeğin aynı araçları kullanabilmeleri gerektiğinden söz etmektedir. Tarihsel süreçte kadının insan topluluğu içinde layık olduğu yeri aldığı zaman yaşadığı çevreye, o çevrenin gerektirdiği medeniyetlere büyük hizmetler ettiğini ve bu hizmetten bütün insanlığın istifade ettiği görülmektedir. Bu nedenle kadının toplumun işleyiş ve olgunlaşması için ayrılmaz ve kaçınılmaz bir unsur olduğu söylenebilir (İnan, 1964: 81). Ancak bu koşul her toplumda aynı tarihsel sürekliliğe sahip değildir. Türkiye ve daha özelden Siirt bu değişimi anlamak açısından önemli bir yol göstericidir.

2022 yılı baz alındığında Türkiye'nin 85 milyon 279 bin 553 kişilik nüfusunun 42 milyon 575 bin 441'ini yani yüzde 49,9'unu kadınlar oluşturmaktadır. Siirt'te ise 331.980 kişi içerisinde 163.405'i yani yüzde 49,32'sini kadınlar oluşturmaktadır (TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2022). Bu durum Türkiye'ye benzer bir yüzdelik oranda ilde kadın nüfusun bulunduğunu göstermektedir. Ancak il içerisinde kadınların sosyal hayat içerisinde bulunmaları nispeten yakın bir geçmişe dayanmaktadır. Bunda üniversitenin açılması, kişilerin çalışma ve boş zamanlarını geçirebilecekleri mekânların sayısının artmasının payı bulunmaktadır. Kadınların kamusal alandaki bu görünümündeki artışla birlikte kitlesel iletişim araçlarına yansımaları günümüzdeki durumlarını anlamaya olanak tanımaktadır. Geçmişte kadınlar sınırlı sayıda mekânla ilişkili iken günümüzde dijital kültürün sağladığı olanaklar (medya) sayesinde daha nesnel bir görünüme kavuşmuşlardır. Bu nesnellik onların toplum içerisindeki pozisyonları ve nasıl sosyalleştikleri üzerine ipuçları sunmaktadır.

Medya yaşamın ilk safhalarından itibaren kültürel toplumsal cinsiyet ilişkilenmeleri üzerine ders vermektedir (Fine, 2017: 244). Medya araçlarından biri olan gazete cinsiyet algısının oluşturulmasına ve aktarılmasında etkin bir yere sahiptir. Bu bakımdan bu çalışmada Kadınlar Günü'nden bir gün önce (7 Mart) kadına tanınmış hakların fazla olmasına rağmen sosyal hayata katılımlarının azlığını eleştiren Siirt Gazetesi'nde yayınlanan Kadın'ın Adı Yok köşe yazısı incelenecektir. Siirt Gazetesi'nin son beş yıldaki sayıları dikkate alındığında (Arıtürk, 2017, 8 Mart: 7; Arıtürk, 2018, 8 Mart: 7; Arıtürk, 2019, 8 Mart: 7; Arıtürk, 2020, 6 Mart: 7; Arıtürk, 2021, 8 Mart: 7) aynı ya da benzer içeriğe sahip köşe yazılarının aynı yazar tarafından kaleme alındığı görülmektedir. Bu durum gazetenin kadın konusunda çağdaş ve istikrarlı bir ideolojik tutumu olduğunu göstermektedir. Çalışmanın ilk kısmında tarihsel süreç içerisinde kadının konumu açıklanacaktır. Bu yapılrken üç önemli dönem referans kabul edilecektir: İslamiyet öncesi, İslamiyet sonrası, Cumhuriyet dönemi (Gökçe, 1990: 38).² Bu üç dönem kadının statüsünde değişimi anlamak ve üçü arasındaki farkı okumak açısından net bir bakış açısı sunmaktadır. İkinci kısımda ise köşe yazısı göstergebilimsel bir analize tabi tutulacaktır.

2. Kavramsal Çerçeve

2.1. Kadının Durumunu Etkileyen Faktörler

Dünyaya ait hâkim bilgi, iş ve eylemler ile erkeğin bununla ilişkilendirilip odak noktaya koyularak tanımlanmasının tarihi eskidir. Öyle ki Caroline Criado Perez'e göre (2021: 15) insanlığın neredeyse tamamını erkek gibi algılayan düşün(me)me biçiminin hem bir nedeni hem de sonucu olarak cinsiyet veri boşluğu

¹ Erkekler ile kadınlar arasındaki eşitsizliğin başlangıç noktası olarak kas gücünü gösteren bir diğer bakış açısı John Stuart Mill'e aittir. Mill kas gücünü insan toplumlarının en erken dönemlerinden itibaren kadınların erkeklere tutsak olmasının nedeni olarak göstermektedir (2016: 12). Bu eşitsizliği konu alan tezlerden birini tarihsel süreçte erkeğin doğadaki gücünü, doğayla birlikteliğini, bedensel gücünü ele alan görüşlerden birini avcı ve toplayıcı toplumlardaki işbölümüne dayandırmaktadır. Bu toplumlarda erkekler avlanırken kadınlar toplayıcılığı üstlenmektedir. Ancak bu bilgi son zamanlarda ortaya çıkarılan kanıtlarla tartışılabilir hale gelmiştir. Nitekim Peru'dan gelen arkeolojik kanıtlar bazı eski avcılarının arasında kadınların da olduğunu ortaya çıkarmıştır (Dede, 2021, 20 Mart).

² Alanyazında benzer ayrımlar bulunmaktadır. Buna göre Türk kadını İslamiyet'ten önce, İslam medeniyeti içinde ve bugünkü medeniyet anlayışı içerisinde olarak ayrımsallaştırılarak incelenmektedir (İnan, 1964: 4).

bulunmaktadır. Bu konuya yönelik bilgi eksikliği kadının dünyadaki ve Türkiye'deki temsili kadar kendi kimliğini inşa ve ifşa etmesinde belirgin bir sorun doğurmaktadır. Üstelik yaşamını idame ettirmede sürdürdüğü iş kolları bu görünmezliği artırmaktadır. Yaşamın hemen her alanında karşılaşılan bu durum; kadının sözlü, fiziksel, psikolojik ayrımcı pek çok davranışa maruz kalmasının nedeni ve/veya aracı olabilmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında kadının erkekle aynı mekânda, sosyal yaşam içinde görünürlüğünün olmaması kadar toplumların felsefi, tarihsel ve kültürel arka planının etkisi azımsanmayacak düzeydedir.

Erkek egemen bir dünyanın ortaya çıkmasını felsefi bir izah denemesi ile ele alan Luce Irigaray'a göre konuşan ilk erkeğin kadından aldığı ilham ile akıl yürütmeye yatkınlık kazanması, ötekini dinlemenin şevki ve güveniyle arttığında yapabileceği yetkinliği onun tarafından kazanılmış olmaktadır. Bu dünyada oluşturduğu dille erkek şeyleri tek yönlü sahiplenerek onlar üzerinde hâkimiyet kurmaktadır. Böylece erkek kamusal alanın efendisi haline gelirken; kadınlar eve, Tanrılar ise tapınaklara hapsedilmektedir. Erkek ikisi arasında yeni bir (Batı) dünya(sı) yaratmaktadır (Irigaray, 2023: 50). Bu izah denemesi genişletildiğinde görülecektir ki kadının özel alana (eve, içeriye) erkeğin kamusal alana (dışarıya) aidiyeti dile ve Batı kültürüne özgü değildir. Aksine en belirgin özelliği yerleşik yaşama geçmek olan tarım toplumlarında kadınlar temel üretici rollerini yitirmiş; özel ve kamusal alanın ayrışması erkeği ön plana çıkarırken kadını geri plana itmiştir (Özben, 2017: 71). Kadın ve erkek kimlikleriyle birlikte Kathleen Newland'e göre kadın olmak, kadın olarak doğmak farklı yerlerde farklı şeyler ifade etmektedir (Newland'den akt. Özgüç, 1988: 86). Bu açıklama cinsiyetlerin dünyada, ülkeler arasında, aynı ülkede, ülke içerisinde farklı yerleşim yerleri ve aile yapılarına göre bile anlamının değiştiğini göstermektedir.

Ülkelerin tarihsel ve kültürel arka planı kadınların sosyal hayat içerisinde kimlik edinmesine avantaj ya da dezavantaj oluşturmaktadır. Bu noktada bir ülkenin kadına biçtiği rol önemli bir odak noktasını oluşturmaktadır. Batı'da ve diğer modernleşme süreci içerisindeki toplumlarda kadınların pozisyonları yirminci yüzyıl boyunca büyük ilerlemeler kaydetmiştir (Özgüç, 1998: 76). Bu ilerlemelerin belirleyicilerinden birini kadının hayatın her alanda aktif ve görünür kılınması oluşturmaktadır. Türkiye günümüzde tüm Ortadoğu ülkeleri arasında anayasal düzen ve yasalar açısından kadını ve erkeği vatandaş ve birey olarak eşit sayan tek ülkedir (Abadan-Unat, 1979: 26). Aynı zamanda Türkiye, tüm İslâm ülkeleri arasında bugüne dek her düzeyde en fazla yüksek eğitim görmüş kadın yetiştirmiştir (1979: 34). Ancak toplumun tamamında kadına verilen değerin aynı olduğu söylenemez. Nitekim Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana, Türkiye'de kadının toplum yaşamında etkin konumlara geçişi hızlı bir artış gösterse de, bu ya üst sosyoekonomik düzey kadınlarıyla sınırlı kalmış ya da sınıf atlama aracı olmuştur; tüm ülke kadınlarında yaygınlık göstermemiştir (Koptagel-İlal, 1995: 102). Bu noktada çevre koşulları önemli bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Çevre koşulları eğitime, doğurganlığa, evlenmeye, mesleğe, çalışmaya yönelik davranış ve tutumlarını belirlemede birlikte, doğrudan doğruya kadınların davranış ve tutumları üzerinde rol oynamaktadır. Bu durumun tipik örnekleri kırdaki ve kentteki yaşam arasındaki farktır (Özbay, 1979: 193-210). Kentte var olan eğitim olanakları kadınların yaşamlarına olumlu yönde etki etmektedir. Kadınlar eğitimle birlikte sosyal hayatta daha fazla görünürlük kazanmaktadır. Aynı zamanda kadınlar evlilik, çocuk sahibi olma, kaç çocuk yapacağına karar verme, meslek sahibi olma, çalışma yaşamına girme gibi hayati konularda kendi hayatları üzerinde tasavvurda bulunma hakkına daha fazla sahip olmaktadır. Toplum kesimleri düzeyinde ele alınabilecek bu durum, kadının statüsünün her devirde aynı değere tabi olmadığı düşünüldüğünde genel bir değerlendirmenin gerekliliğini şart koşmaktadır.

2.2. Türk Tarihinde Kadın

Türklerde yerleşik yaşama geçiş sırasında yer edinme mücadelesi için yapılan savaşlar kadın-erkek arasında işbölümüne dayalı bir hayat tarzının oluşmasına vesile olmuştur. Öyle ki medeni hayatın başlangıç evresinde kadının ve erkeğin müşterek emekleri ve güç birliği sayesinde tarihi devirlere geçilmiştir (İnan, 1964: 6). Bu bilgi yerleşik yaşama geçişte kadının rolünün önemi konusunda bir bilgi vermekle, İslamiyet'i kabule kadarki süreçte kadının pozisyonu erkekle neredeyse eşdeğer olduğunu göstermektedir. Ancak bu durum İslamiyet'i kabul ile değişmektedir. Nitekim tarihi belgelerden elde edilen bilgilere göre kadın; İslamiyet öncesi ve sonrasında toplumsal açıdan farklı pozisyonlarda bulunmaktadır. İslamiyet'in kabulünden önce Türk toplumunda kadına ve erkeğe eşit değer verildiği ve bu durumun üretim alanına yansıdığı yazılı kaynaklarda görülmektedir. İslamiyet'ten önce Türk kadınının toplumda erkeklerle birlikte yer aldığı; sosyal, siyasal ve

kişisel haklar (evlenme, boşanma, miras ve benzeri) bakımından kadın ve erkek arasında bir ayrımın olmadığı görülmektedir. Bu haklar arasında kadının devlet dairesinde yerinin olduğu söylenebilir. Ayrıca İslamiyet'ten önce Türklerde çok eşlilik ve kadınlara yönelik (çarşaf, peçe gibi) giyim konusunda sınırlamalar bulunmamaktadır (Gökçe, 1990: 39; Gökçe, 2010: 12-13).

Bozkır yaşam koşulları ile ilişkili olarak Türk kadını yaşadıkları dönemdeki genel anlayışın aksine temel ve gelişmiş haklara sahiptir. Kadınlar isim sahibi olmalarının yanı sıra güzel sıfatlarla da anılmıştır (Açıl, 2016: 70). İslamiyet'ten önceki bu durum İslamiyet'i kabulle birlikte değişim göstermiştir. Kadının bir önceki devreye nazaran hakları azalmıştır. Osmanlı Devleti'nde kuruluşun 16. yüzyıla kadar Türk kadınları oldukça hür olmakla beraber bu durum 16. yüzyıldan itibaren değişmeye başlamıştır. Bilindiği gibi kültürün belirli koşullar altında (dışarıdaki ve içerideki) farklı tesirlere açık, çeşitli etkiler altında kaldığı durumlarda üyelerin düşünce biçimleri, tutumları ve sorunları değişmektedir (Estés, 2023: 334). Bu bağlamda İslamiyet'i kabul eden diğer kavimlerin örf ve adetlerinin ve İran, Bizans gibi yabancı medeniyetlerin etkisinin; İslamiyet'te kadına verilen yüksek değere rağmen dine yönelik yanlış yorumlar, yanlış alışkanlıklar, suistimaller nedeniyle³ Türk kadını çarşafı, peçeli, kafes arkasından dünyaya bakan, dışarıda yemek yiyemeyen, erkeğin istismar ettiği bir varlık haline gelmiştir. Kadını istemek, evlenmek ve boşanmak erkeğin tasavvurunda iken iki kadın tanık karşısında bir erkeğin tanıklığının eşit görülmesi, mirasta kızların erkeklerin yarısı kadar hak kazanabilmeleri gibi uygulamalar bulunmaktaydı (Gökçe, 1990: 39; İnan, 1964: 31; Taşkiran, 1973: 15-20). Üstelik bu duruma imparatorluğun genişlemesiyle katılan yeni devletlerin etkileri de dâhildir. Sözelimi İstanbul'un 1453 yılında fethiyle birlikte çok eşlilik varsıl kesim arasında giderek yaygınlaşmıştır (Gökçe, 2010: 13). Bütün bunlarla birlikte kadının kentsel ve kırsal ekonomik alanda belirgin bir etkisi bulunmaktadır (Gökçe, 2010: 13).

Tanzimat öncesi Osmanlı Devleti'nde kadınlara ait bilgiler (mahkeme, vakıf, yerli ve yabancı seyyah notları, tapu-kadastro sicilleri ve benzeri) yazılı kaynaklardan öğrenilmektedir. Bu kaynakların verdikleri bilgilerin sınırlı olduğu ve kadınların hayatın her alanında sınırlı hakka sahip olduğu söylenebilir (Uğurcan, 1998: 989-990). Osmanlı toplumunda kadınlar aleyhine eşitsizlik kurumsallaşmış durumdadır; ne var ki bu kadınların hiçbir güç ve etkiye sahip olmadıkları anlamına gelmemektedir. Kadınlar hukukun ve göreneklerin sınırları içinde⁴ olsalar bile ev ve ailede zevcelik, annelik rolleri sayesinde otorite ve etki uygulama olanağına sahiptir (Berktaş, 2004: 11-12). İlaveten Osmanlı Devleti'nde yaşayan bütün kadınların aynı edilgen pozisyona sahip olduklarını söylemek yanlış olacaktır;⁵ ancak kadınların geneli düşünüldüğünde onlara yönelik özgürleştirme konusundaki ilk girişimler 19. yüzyılın ilk yarısına kadar uzanmaktadır (Abadan-Unat, 1979: 16). Kadınlar Tanzimat ve Meşrutiyet ile birlikte çalışma, eğitim gibi sosyal hayatın her alanında yeni sosyal statüye kavuşmuşlardır (1998: 991). Ayrıca dergiler, dernekler ve gazeteler aracılığıyla kadınlar ve onların hakları lehine bir artış yaşanmıştır (Gökçe, 2013: 13).

I. Dünya Savaşı ve sonrasında gerçekleşen savaşlarda kamusal yaşamda erkeklerin nüfus olarak üstünlüğü azalmıştır. Bu nedenledir ki kadınlar çalışma hayatına girmiştir; kentsel yaşamda önemli bir görünürlük kazanmışlardır (Abadan-Unat, 1979: 18-19; İnan, 1964: 90). Bununla beraber kadınların cephede görev almadığını düşünmek yanıltıcı olacaktır. Nitekim Millî Mücadele döneminde kadınların erkekler kadar Türk ordusuna sağlamış oldukları hizmetlerin Cumhuriyet'in kurulmasında büyük bir etkisi bulunmaktadır. Bütün bunlar kadınlara yönelik hukukun bütün ülkeye yayılması lüzumunu doğurmaktadır. Öyle ki eğitimin her kademesi, medeni haklar, siyasal hayat ve çalışma hayatı gibi pek çok alanda kadınlar lehine iyileştirmeler olmuştur (Uğurcan, 1998: 992-998). İzlenen bu politika değişiminde devlet tarafından ön plana çıkarılan

³ Bunlar arasında konumuzu da ilgilendiren şekliyle Hz. Peygamber'in vefatından hemen sonra kadınların önce camiden, sonra sosyal hayatın tümünden çıkarılması gösterilebilir. Emevîler döneminde ise kadınların sosyal hayattan çekilmesi kurumsallaşmıştır. O dönemlere ait bir söylem bu durumu açıkça ortaya koymaktadır. Kadın ancak üç durumda evinin dışına çıkabilir: Kocasının evine taşınırken, ana babası öldüğünde ve mezarına götürülürken (Gültepe, 2020: 181).

⁴ Osmanlı Devleti'nde kadınların aile içindeki yasal durumuna ilişkin gelişmelerden biri olan 1917 yılındaki Hukuk-u Aile Kararnamesi'ne kadar kayda değer bir iyileşme bulunmamaktadır. Bu kararname evliliği bir çerçeveye bağlamakta ve kadınlara boşanma hakkı tanımaktaydı. Ayrıca çok karılı evliliği ilk eşin rızasına bağlı olarak bir ölçüde sınırlandırmaktaydı (Berktaş, 2004: 12).

⁵ Nitekim Osmanlı Devleti'nde kadın yaşadığı yöreye göre, değişen bir hürriyet arayışı içerisinde yaşamıştır. Kırsal kesimde yaşayan kadın hemen hemen tümüyle eşinin yanında ev ekonomisine katkıda bulunan, aile kavramının vazgeçilmez parçası ve kırsal hayatın her alanına gücü yeten bir danışman durumunda iken; kentte özellikle 15. yüzyılda Bizans ve İran etkisiyle kurumsallaşan harem nedeniyle dört duvar arasına kapatılmış bir meta halindedir (Doğramacı, 1985: 111).

milliyetçilik ideolojisinin Osmanlı öncesi Türk geleneklerinde var olduğu düşünülen daha eşitlikçi cinsiyet rol modellerine yaslanarak kadının evle ve aile ilişkileri içerisinde sınırlı kalan yaşamına alternatif oluşturmaya önem verilmesi belirleyicidir (Tekeli, 2011: 29). İstanbul Üniversitesi'nde sunulan karma eğitimin başarısı, çeşitli düzeylerde okulların artması, alfabenin değiştirilmesi, millet mekteplerindeki okuma seferberliği Türk kadınının fikren değişmesine, çeşitli meslek kollarına girmesine ve dolayısıyla güveninin artmasına sebep olmuştur (Göksel, 1984: 228). Buna rağmen özellikle eğitim özelinde değerlendirildiğinde Cumhuriyet'in kuruluşundan 1985 yılına kadarki resmi verilere bakıldığında kadınların eğitime katılımlarının erkeklere nazaran daha düşük düzeyde yer aldığı görülmektedir (Gök, 2011: 161). Bu durum 2022 yılı baz alındığında 25 yaş ve üzeri nüfusta kadınlar lehine bir artış gösterse de halen kadınların ve erkeklerin eşit olduğu bir durum söz konusu değildir (TÜİK Bitirilen eğitim düzeyine göre nüfusun dağılımı, 2021-2022). Bu eşitlik, yani kadınların da erkekler gibi eğitilmesi sağlandığında kadınların kendi üzerlerinde güç sahibi olmaları mümkün hale gelmektedir (Wollstonecraft, 2023: 96). Bir başka deyişle Cumhuriyet devri toplumun kadından ve erkekten teşekkül eden yapısına eğitim alanında öncelik vererek kadını sosyal hayatın her alanında güçlü kılacak imkânlar yaratmaktadır. Böylelikle bireysel ve toplumsal ilerlemenin çok boyutlu yapısını ortaya çıkarmaktadır.

Abadan-Unat'a göre Türk kadınlarına hukuksal hakları bilinçli olarak girdikleri bir mücadele sonucunda verilmemiştir. Bunun yerine bu haklar siyasi irade tarafından bağışlanmıştır. Bu dönemde İsviçre Medeni Kanunu ile yapılanlar çok eşliliğin son bulmasına, evlenme-boşanma, miras, velayet gibi haklardan kadın ile erkeğin eşit yararlanmasını sağlamıştır (Abadan-Unat, 1979: 21-23; Taşkıran, 1973: 120-121).

Bir başka husus kadınların siyasete katılımlarıdır. Türkiye'de kadınların siyasal haklarının kabulü yeni rejimin niteliklerini simgelemek açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bununla yöneticiler bir yandan doğrudan kadın devrimini bir adım daha ilerletirken, bir yandan da Türkiye'nin siyasal rejiminin demokratikleşme⁶ olduğunu göstermişlerdir (Tekeli, 1979: 399-400). Bununla birlikte erken modernleşme döneminin siyasal reform süreçlerinde yer almış kadınlar kurucu erkeklerle eşit konum ve statüde devleti yöneten ve toplumsal fırsatlardan yararlanan vatandaşlar olmak yerine ulusun anaları, geleneğin ve millî kültürün taşıyıcıları olarak erkeklerden farklı toplumsal alanlarda kamusallaşma serbestisine sahip olmuşlardır (Sancar, 2012: 112). Başka bir deyişle Türk modernleşmesinin ulus-devlet kurma aşamasında ortaya çıkan cinsiyet farkları rejimiyle siyasetin erkeklere, sosyal ve kültürel ilişkilerin kadınlara bırakıldığı bir şekillenme olmuştur (2012: 192). Bu durum bugüne doğru geldiğinde kadınların seçme ve seçilme haklarını kullanımları erkeklerle eşdeğer olmamasıyla da benzerlik taşımaktadır. Kadınlar seçmen olarak oy verme konusunda erkeklerden farklı tavır sergilemezken, siyasete etkin katılım açısından erkek ve kadın arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır (Koray, 1995: 213). Eczacı, hekim, diş hekimi ve avukat meslek kollarından 100'er kişilik kadınla gerçekleştirilen bir çalışmada; kadınların çoğunlukla evlilik ve çocukları siyasete katılımında çözümü bulunabilir sorunlar olarak gördükleri; yarısından çoğunun ise siyasetin eşle ilişkilerini olumsuz etkilemeyeceğini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte kadınlar daha çok çocuk ve ev işleri gibi konuların siyasete katılım için olumsuzluk yaratacağını ifade etmişlerdir (Koray, 1995: 240). Buradan yola çıkıldığında kadınların toplum tarafından kendilerine biçilmiş olan geleneksel rollerin siyasete katılımında sorun yaratacağından endişe ettiği görülmektedir.

Yukarıda bahsi geçen hususlar bir arada değerlendirildiğinde, kadınların haklarını elde etmede bağımsız ve bilinçli bir hareket geliştirmedikleri; bunun doğal bir sonucu olarak kültürün ve iktidarın erkek-egemen yapısında gerçek bir değişimin sağlanamadığı, Cumhuriyet'in bütün yeniliklerine ve yenilikçiliğine rağmen ataerkil yapıda kalmaya devam ettiği söylenebilir (Berktaş, 2004: 20).

2.3. Kitle İletişim Araçlarında Göstergebilim

Göstergedeki dizgeleri betimlemek, göstergeler arasında yer alan bağıntıları, anlamları hatta eklentileri belirlemek, göstergeler ve gösterge dizgelerinin tasnifini sağlamak, dil aracılığı ile söylemleri çözümlmek

⁶ Aynı eserde Tekeli çok partili rejime geçişle birlikte kadınların daha önce oynadıkları demokratikleşmeyi simgeleme rolünün işlevini ve anlamını yitirdiğinden söz etmektedir. Bunu Sandra C. Danforth'a dayandırarak kadınların tek parti döneminde sahip oldukları ve adeta otomatik bir biçimde seçilebilme şansının ortadan kalkması ve siyasal partilerin mecliste daha çok sayıda sandalye elde etmek için giriştikleri rekabetin olumsuz bir yansıması olarak parlamenter gücün azalması ile açıklamaktadır (Akt: Tekeli, 1979: 401).

göstergebilimin temel esaslarındandır. Göstergebilimde toplumdan kopmayarak belli bir kültür veya fikir dünyası içerisinde anlamların üretimi sırasında altta yatan kodları ve bu kodların kurallarını belirlemek, kültür grup üyeleri için anlamı olan tüm varlık / hareketleri gösterge (signs) olarak ele almaktadır (Chandler, 2002: 148). Metnin içerisinde yer alan ipuçları (modality markers) sayesinde inandırıcılık, güvenilirlik, gerçeklik, hüküm gibi araçlar ile çözümleme gerçekleşir. Böylece metnin anlamlandırılmasında ve çözümlenmesinde okuyucunun / hedef kitlenin dünya bilgisi yargıları büyük bir paya sahiptir (Chandler, 2002: 60). Giambattista Vico'ya göre toplumları algılamak, ele alınan toplumun kültürel dizgelerini bakılarak ancak gerçekleştirilebilmektedir (Akerson, 2005: 57). Bu bağlamda göstergeler toplum yaşamlarını incelerken toplum ruhbilimin bir bölümünü de ele almaktadır. Göstergebilim ile göstergeler hedef kitleye ne tarz iletiler gönderdiği hangi toplum yargısına ve yasasına bağlı olarak ilerlemektedir (Saussure, 2001: 46). Göstergebilimsel analizin her sahada uygulanabilir olmasının esaslarından biri de budur ki metinlerde yer alan yan anlamlar ve metni bir bütün olarak ele alan derin anlamlar fiziksel varlığın zihinsel kavramdan sonra anlamlandırma süreci oluştuğunu ifade etmektedir.

Görüntüsel göstergeler göstergebilimin sınıflandırılmasında temel alınırken gerçeklik teması ile olan ilişkisi de önemli bir ölçüt olmaktadır. Gazete haberlerinde yer alan görüntüsel her gösterge biçimi esasen düz anlam olup yan anlam dizgeleri kodlamalar ile gün yüzüne çıkmaktadır (Günay ve Parsa, 2012: 25-30). Gazete haberlerinde veya görsel ileti taşıyan kitle iletişim araçlarında hedef kitle doğru belirlenmelidir. Çünkü her faktör göstergede anlamın derin yapıdan yüze yapıya geçmesi için önem arz etmektedir. Kitle iletişim mekanizmasında belirtilerde yer alan ifadelerin yorumlanması, dizgeyi anlamlandırmada önemli bir unsur olup belirtilere yüklenen anlam aracı yüklenirken kodlar hedef kitle tarafından yorumlanır. Bir durum bir başka durumu ifade ederse gösterge anlam kazanır (Kıran ve Eziler: 2013: 137-138).

Göndericinin alıcıya yani hedef kitleye olan ihtiyacı ortak kodlar içeren dil bağlamıyla ilişkilidir. Öyle ki gönderen ve gönderilenin bilmesi gereken göstergeler ve kurallar bütünü yer, zaman ve kodlamalarla bağlamı oluşturmaktadır (Gottdiener, 2005: 95). Hedef kitlenin tutumunda yer alan her değişim veya karar verme sürecinde bir iletiye ihtiyaç olup reklamı yapılan ürünün veya hizmetin geçmişle, yan ürünle temel duygu durumuyla karşılaştırma yoluna gitmesi esas olandır (Göksel, 1997: 105; Odabaşı, 2017: 87).

Değişen insan anlayışı ile kitle iletişim araçlarının ikna kabiliyeti daha da artmış ve yorumlanan bir mekanizmanın iletişim göstereni konumu üst düzeye çıkartılmıştır. Gazete metinlerindeki iletinin çözümü noktasına gelince göstergebilimin her noktası hedef kitle noktasında çözüm odaklı olmuştur. İletilere yüklenen anlamlar, çözümün anlam kazanma serüveni göstergebilimsel bir inceleme ile tamamlanmış olacaktır (Barthes, 2014: 166). Göstergebilimde esas konu işaretleyici değildir. Verilmek istenen iletiyi oluşturan anlamlandırma sürecine katkı sağlamaktır. Toplumsal ve bireysel söylemlerin kitle iletişim araçları vasıtasıyla ulaşılması beklenen etkiyi yaratması açısından hedef kitlede bazı görsel çözümler büyük rol oynamaktadır. Gazete metnini oluşturmak için toplumsal yapı, kültür, dil ve değerler bir bütünlük taşır. Bütün bunları doğru analiz etmek için gazete stratejisini meydana getirip hedef kitleye ait değerleri gazete metinlerinde kullanmak başarılı bir kitle iletişim aracı kanalı oluşturmayı sağlamaktadır. Çünkü göstergebilim dünyanın anlamlı bir bütün olması görüşünden yola çıkarak görüldüğü kullanan nesnelere sanat açısından değerlendirmekten öte anlamlı bütün olarak metnin ne anlama geldiğini araştırır, anlam katmanlarını kavrar ve tutarlı bir yöntem ile kendine has sağlam bir yer edinmiş olur (Öztokat, 1999: 140). Göstergebilim sadece dilsel göstergeleri incelemekle kalmamıştır. Hem temsili hem de anlamlı bir bütün meydana getiren her şeyi inceleyen göstergebilim metnin içeriği dışında bir de görüntü veya sestem yararlanarak subliminal anlam içerikleri de barındırır ki görünenden görünmeyene, öznel olandan nesnel olana, somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene doğru bir yönelim ile iletişimin etkileşimini artırır (Karaman, 2017: 27).

Dünyayı kavrama, yorumlama ve anlamlandırma çabası içerisinde olan zihin, alıcıya geçen işaretleyiciler aracılığıyla tartışmacı bir düzlem sunmaktır. İçerik düzlemi veya gösterilen alan yananlam ile ilgili ilerlerken bir göstergenin neyi temsil ettiği düz anlamdır. Bu yüzden gerçek dünyada görülen nesnenin zihindeki yansıması tam olarak düz anlam olup biçim ve sanat yönü yan anlamdır (Boztaş, 2017: 2528, Guiraud, 2016: 46). Kitle iletişim araçlarında göstergebilim analizi yapılırken de kültüre ait görüntüler, yorumlar, anlamlandırma farkı oluşturan yananlamlar, yorum ve yorumlayıcıdan kaynaklı beliren göstergenin her şifresi özel değerleri, şifreleri veya işlevsel yaklaşımı yorumlamaya yardımcı olmaktadır (Yıldız, 2007: 5-6). Bu sebeple kitle iletişim araçlarında göstergebilimsel bir analiz yaparken düz anlam olmadan yan anlamın olmayacağı, düz anlam ile biçimin algılandığı, yananlamlar ile göndergeyi hem biçimsel hem de işlevsel açıdan

çok anlamlı, toplum ve bireysel düzey için değişkenlik seviyesine bağlı bir ilerleme kaydedildiğini bilmek gerekir. Çünkü metin bir bütün gibi algılansa da temalar kesitler hâlinde ilerlemektedir ve bu kesitlerin her birinde ayrı iletiler yer almaktadır. Bütün-parça dengesinin iyi ayarlandığı ve anlaşıldığı metin ancak sanatsal bir yan anlam serüvenine sahip olabilmektedir.

3. Çalışmanın Amacı

7 Mart 2022 tarihinde Siirt'te çıkan bir yerel gazetenin 'Kadın'ın Adı Yok' adlı köşe yazısı göstergebilimsel yöntemle incelenerek metinde örtük hâlde bulunan göstergeleri hedef kitleye aktarmak, gösterge sisteminin hem görünen hem de görünmeyen göstergelerini yorumlayarak kadın-göstergebilim-gazete denklemine katkı sağlamak amaçlanmıştır.

4. Çalışmada Kullanılan Yöntem ve Çalışmanın Sınırlılığı

Çalışmada göstergebilimin veri analiz yönteminden yararlanılmıştır. Gazete metninin kavramsal çerçevesi, tematik ve şematik olay / durum sıralaması, temalara göre kesit incelemesi, gösterenler dizgesi, gönderge sistemi, sözcük seçimleri belirlenerek çözümleme yapılmıştır. Çözümlemede çalışmanın sınırlılığı açısından sadece bir köşe yazısından yararlanılmış olup geçmiş bilgiler kültür-bellek noktasında bilgi akışını sağlamıştır.

5. Bulgular ve Yorum

5.1. Metnin Kavramsal Çerçevesi

Siirt Gazetesi'nde 7 Mart 2022 tarihli bir köşe yazısının göstergebilimsel analiz ile incelendiği bu metnin kavramsal çerçevesinde kadın teması ve Dünya Kadınlar Günü kodu yer almaktadır. Siirt özelinde kadına dair iletilerin yer aldığı bu metinde esasen kadının tarihsel döngü içerisindeki yerinden bahsedilerek kadının toplumsal yönü ve değeri ile ilgili bir değerlendirme yapılmıştır. Tematik analiz ve şematik sıralama bağlamında metnin sıralaması şöyledir:

1. Kadının toplumdaki yeri noktasında önemli iki tarih vardır: 5 Aralık, 8 Mart.
2. 5 Aralık Atatürk'ün kadınlara seçme ve seçilme hakkın tanınması.
3. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü.
4. 8 Mart 1857 Dünya Kadınlar Günü özelinde tarihi bilgi.
5. ABD'nin New York kentinde yaşanan tekstil fabrikasındaki grevin neticesinde 120 kadının ölmesi.
6. 1910 yılında can veren kadınların anısına Uluslararası Sosyalist Kadınlar Konferansında kadınlar günü önerisi kabul edilmesi.
7. Dünya genelinde birçok devletin bu etkinliği benimseyerek Dünya Kadınlar Günü'nü sahiplenmesi.
8. 1921 yılında 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nün ilk kez kutlanması.
9. 1975 yılından sonra kutlama işinin yaygınlaşma durumu.
10. Birleşmiş Milletler Kadınlar On Yılı programından Türkiye'nin de etkilenmesiyle Türkiye 1975 Kadın Yılı Kongresi yapılması.
11. 12 Eylül Darbesinden sonra dört yıl süreyle herhangi bir kutlama yapılmasına izin verilmeme durumu.
12. 1984'ten itibaren her yıl çeşitli kadın örgütleri tarafından "Dünya Emekçi Kadınlar Günü" kutlanmaya devam etmesi.
13. Siirt'te ölen kadınların salası verilirken kadının adının söylenmemesi.
14. Vefat haberlerinde veya mesaj kısmında kadının adının zikredilmemesi bahsinde köşe yazarının öz eleştiri yapması.
15. Kadının adı salalarda verilmemekten akrabalık bağlantısı sunularak isimsiz bir vefat duyurusu yapılması.
16. Sala verilirken kadının adı olmamasına rağmen Kur'an-ı Kerim'de kadının adının varlığı.
17. Kutsal kitapta yer alan kadınların isimleri alfabetik sıralanmış hâlde sunulması.
18. Bütün kadınların dünya kadınlar gününün kutlanması.

5.1.1. Metin Kesitleri

Göstergelerin aracılığı ile duygu ve düşünce dünyaları daha rahat ve kolay aktarılmaktadır. Öyle ki toplumsal yapılaşmada yer alan toplum bilinci, dış dünyaya dönük yaşam tarzı göstergeler ile bağlantılı ilerlerken gösterge tam olarak tüm evreni kapsayan kodlamalar bütünü olarak belirlemektedir (Bulduklu ve Karaçor, 2019:

205). Göstergede yer alan kodlar metinde bir kompozisyonu oluştururken metni kuran temaların kesitleri anlaşılmalı sağlamaktadır. Bu durumda metin kesitleri tema ile bağlantılı, yan anlamlarda yer alan gizli iletileri çözmeye yardımcı metin alt başlıklarıdır demek mümkündür. İncelemeye esas olan metinde konu bağlamında kesit düzlemi şöyledir:

Kesit 1: Kadınlar Günü

Kadınların önemlerinin topluma benimsetilmesi açısından kutlanan 2 gün vardır. Bunlardan biri 5 Aralık günüdür ki, Mustafa Kemal ATATÜRK'ün Türk kadınına seçme ve seçilme hakkının tanınmasını sağladığı tarih olması açısından önemlidir. Bir de 8 Mart tarihlerinde kutlanan (Dünya kadınlar Günü) veya gerçek adıyla (Dünya EMEKÇİ KADINLAR GÜNÜ) vardır.

Göstergebilimde esas olan göstergenin kendisi olup gösterge çeşitlenmesi ise anlam taşıma yolları ve kodlamalar aynı zamanda şifrelerdir. Toplumun önem verdiği kültür çeşitlenmeleri bağlı olduğu ideolojilerle bağlantılıdır. Bu durumda kodlar ve göstergeler içerisine yer aldığı zaman, mekân ve kültür düzlemi ile doğrudan ilişkilidir (Fiske, 2003: 62). Metinde birinci kesit olarak yer alan kavram ve tema dünyası Kadınlar Günü uzamlarıyla doğrudan ilişkilidir. Anlatıcı, zihinlerde iki tane kadınlar günü olduğunu ve bunlardan birinin 5 Aralık bir diğerinin de 8 Mart olduğunu altını çizerek tarihsel kodlama yapmıştır. Anlatıcı, tarihsel kodlama çizgisinde Türk kadınına seçme ve seçilme hakkını tanıyan Atatürk ile Dünya Emekçi Kadınlar Günü olarak kutlanan bir diğer günden bahsetmektedir. Anlatıcı sunumu yaparken yerli, yersiz büyük harf kullanımına eğilmiş rakam ile doğrudan ifade biçimini tercih etmektedir. Bu durum hedef kitleyi esas konuya ve iletiye yönlendirme isteği ile bağlantılı olup ATATÜRK, EMEKÇİ KADINLAR GÜNÜ diye yazarak da vurgulama yapmak istemektedir. İletilerin pekişmesi için bu yolu tercih eden anlatıcı önemli gördüğü noktalara dikkat çekerek şahsi görüşünü yansıtmaktan geri durmamıştır.

Kesit 2: Kadınlar Günü'nün Tarihsel Zemini

...5 Aralık günüdür ki, Mustafa Kemal ATATÜRK'ün Türk kadınına seçme ve seçilme hakkının tanınmasını sağladığı tarih olması açısından önemlidir.

...

8 Mart 1857 günü ABD'nin New York kentinde 40.000 dokuma işçisi daha iyi çalışma koşulları istemiyle bir tekstil fabrikasında grev başlatmışlardı.

Ancak, polis işçilere saldırmış ve onları fabrikaya kilitlemişti. Bu arada çıkan yangında işçilerin fabrika önünde kurulan barikatlardan kaçamaması sonucunda 120 kadın işçi can vermişti.

İşte bugünün anısına Ağustos 1910 tarihinde Danimarka'nın Kopenhag kentinde 2. Enternasyonale bağlı kadınlar toplantısında (Uluslararası Sosyalist Kadınlar Konferansı) Almanya Sosyal Demokrat Partisi önderlerinden Clara Zetkin, 8 Mart 1857 tarihindeki tekstil fabrikası yangınında ölen kadın işçiler anısına 8 Mart'ın "Internationaler Frauentag" (International Women's Day-Dünya Kadınlar Günü) olarak anılması önerisini getirdi ve öneri oybirliğiyle kabul edildi.

Anlatıcı 5 Aralık ve 8 Mart olarak iki önemli tarihi ifade ettikten sonra Atatürk'ün kadınlara sağladığı seçme ve seçilme hakkının altını çizmiştir. Ayrıca anlatıcı 8 Mart 1857 gününü detaylandırarak esas ileti bağlamına hedef kitlenin dikkatini çekmeye çalışmaktadır. 120 kadın işçinin can verdiği bir grev ve yangın temasından bahsetmektedir. Olayın acı yönünün altının çizilmesi duygusal yaklaşım ve tarihî bilginin harmanlandığı bir değerler etkileşimini ortaya çıkarmaktadır. Zaten göstergebilimde yer alan düz ve yan anlamları anlayabilmek düzleme bütüncül bakmayı gerektirmektedir. Çünkü düz anlam, göstergenin göstereni ve gösterileni arasındaki ilişkiyi sunar ve göstergenin ortak, duysal ve açık anlamına gönderme yan anlam ile gerçekleşmektedir (Fiske, 2003: 116). Bu durumda ikinci kesitin yan anlam kullanıcı hayatını kaybeden kadınların acısını unutmamak için ortaya çıkan 8 Mart Kadınlar Günü'ne gönderme yapmayı kolaylaştırmakta ve hem duygusal hem de kültürel envanterler ile bir değerler etkileşimi ortaya çıkmaktadır. Hedef kitle kadınların gününün tarihlendirilmesinde esas olan konuyu öğrenerek / hatırlayarak anlatıcının vurgulamak istediği tarih-kültür-duygu birlikteliğine yönlendirme yapılmaktadır. 1910 yılında Almanya Sosyal Demokrat partisinin önerisi ile Danimarka'da 8 Mart'ın Kadınlar Günü olarak oy birliği ile kabul edilmesinin ifade edilmesi ve bu durumun uluslararası basında da yerini alması olayı stratejik bir birlikteliği gösterirken mücadele ruhunu tarihsel arka plana itmeden oy birliği, dünya sözcükleri ile pekiştirdiği görülmektedir.

Kesit 3: Dünya’da ve Türkiye’de Kadınlar Günü Teması ve İzlenesi

...birçok Devlet de bu etkinliği benimseyerek (DÜNYA KADINLAR GÜNÜNÜ) sahiplendiler.

Türkiye’de 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü ilk kez 1921 yılında “Emekçi Kadınlar Günü” olarak kutlanmaya başlandı. 1975 yılında ve onu izleyen yıllarda daha yaygın ve yığmsal olarak kutlanmağa başlandı, kapalı mekânlardan sokaklara taşındı.

“Birleşmiş Milletler Kadınlar On Yılı” programından Türkiye’nin de etkilenmesiyle, 1975 yılında “Türkiye 1975 Kadın Yılı” kongresi yapıldı. 12 Eylül Darbesi’nden sonra cunta yönetimi tarafından dört yıl süreyle herhangi bir kutlama yapılmasına izin verilmedi. 1984’ten itibaren her yıl çeşitli kadın örgütleri tarafından “Dünya Emekçi Kadınlar Günü” kutlanmaya devam edilmektedir...

Anlatı izlencesinde esas amaçlardan biri anlatım biçimine dikkat çekerek içeriğin anlam dünyasını zenginleştirmektir (Rifat, 1999: 21). Anlatı düzlemine bakıldığında anlamlandırma düzeyinde yan anlama duygu, heyecan veya kültürel değer gibi birden çok betimleme etkin hâle gelebilmektedir (Barthes, 2012: 85). Bu yüzden ele alınan metnin gazetede köşe yazısı olması haber niteliğinden çok bireysel görüşleri bildirmesi yan anlam noktasında çokça malzeme sunmaktadır. Çünkü köşe yazılarında birden çok olgu ve bu olguların yorumlanması ise birden çok çağrışım ve duygu değeri vardır. Dünya genelinde bu günün kabul görmesi durumunu tek cümle ile ifade eden anlatıcı, 8 Mart’ın Dünya Kadınlar Günü olarak kabul edilmesinden sonra Türkiye’de bu gün 1975’li yıllardan sonra daha çok önemsenmeye başladığı bilgisini ön plana çıkarmaktadır. Öyle ki bu bilgiye ek olarak 1975 yılında Türkiye 1975 Kadın Yılı Kongresi yapıldığını ifade etmektedir. Daha sonra anlatıcı 12 Eylül Darbesi ile kutlamalar kısıtlanırken 1984’ten sonra Dünya Emekçi Kadınlar Günü kutlanmaya devam edildiğinin bilgisini vermektedir. Türkiye’de aynı tema ile kutlanan bu günün izlenesi noktasında dünyayı yaklaşık 55 yıl geriden takip ettiği 12 Eylül Darbesi ile bu günün ve tüm kutlamaların sekteye uğradığını ama 1984 yılından itibaren çeşitli kadın örgütleri ile kutlamaların kesintisiz devam ettiği ifade edilmektedir. Metnin içerik noktası ile uyumlu ilerleyen bu bilginin hedef kitlede manevi bir kültürel düzey kazandırdığını söylemek mümkündür. Anlatıcı bilgiler ile metni zengin hâle getirirken aynı zamanda tarih-Türkiye-darbe-kadın örgütleri-kutlama sözcüklerini vurgulayarak kodlamaların kolay çözülmesine katkı sağlamıştır.

Kesit 4: Siirt’te Kadın Olmak

Maalesef, 5 Aralık ve 8 Mart günlerinde Kadınlar Günü’nü kutlamamıza karşılık toplumumuzda hala sözün tam anlamıyla (**KADININ ADI YOK!**) En basitinden bir örnek verelim. Ölen kadın için **SALA VERİLİRKEN DAHİ KADININ ADI VERİLMEZ**. Bu arada bir özeleştiri yapayım. Dikkat ettim, gazete olarak biz de, (**VEFAT EDENLER**) veya (**BAŞSAĞLIĞI**)

MESAJLARI yayınlarken, ölen kadın ise adını vermiyoruz. Falancanın kızı, filanın eşi, feşmekanın kız kardeşi, halası, teyzesi diyerek geçiştiriyoruz. Yani, **KADININ ADI YİNE YOK!** İşin doğrusu Gazete olarak vefat edenlerle ilgili bilgileri genelde **ÇARŞI CAMİİ SİTESİNDE (VEFAT VE TAZİYELER)** adı altında yayınlanan bölümden alıyoruz. Sitede, salası verilen kadınların adları olmadığı için ve biz de isimlerini bilmediğimizden **ÖLEN KADINLARIN ADLARINI VEREMİYORUZ!**

Kadın konusunu coğrafi perspektiften ele alan araştırmalardan yola çıkan bir çalışmada, kadınların mekânla ilgili faaliyetlerinin ihmal edilmesinin, örtülü kalmasının nedenlerinden biri olarak kapalı mekânda, evde kalmaları gösterilmiştir. Söz konusu çalışmada erkek mekânlarının daha geniş, daha açık, daha göz önünde ve daha canlı faaliyetlerin ortamını oluşturduğu; kadınlara ayrılan mekânların ise daha özel, daha küçük, daha kapalı ve güvenli olduğu ifade edilmiştir (Özgüç, 1998: 61). Bu durum kadınların ülkeler ve yerleşim yerleri (kır ya da kent) bazında görünürlüklerinde ve dolayısıyla yaşamsal izdüşümlerinde azalma yaratmıştır. Nitekim eğitim, iş, sağlık, boş zaman faaliyetlerine katılma gibi pek çok unsur bu durumdan etkilenmektedir. Bu sınırlar zaman içerisinde ortadan kalkmaktadır. İçerisi ve dışarısı olarak belirlenen geleneksel rollerin ihlal edilmesi ve sözcülemi kamusal yaşamın sınırlarına dâhil olmaları ile kadınlar “cinsiyetsiz” bir kimliğe⁷, hatta bir ölçüde erkek kimliğine bürünmekle meşrulaştırılan bir konumla anılmaktadır (Kandiyoti, 2011: 339). Sorunlu bu bakış

⁷ Bu konuya bir örnek 1950’li yıllardaki Türkiye’den hareketle verilebilir. Bu yıllardaki üst düzeydeki meslek kadınlarının çoğu bekârdır. Onların gerek giyimlerinde, gerekse davranışlarında cinsiyetsiz, hatta biraz erkeksi bir sadelik söz konusudur (Koptagel-İlal, 1995: 104).

açısı kadını kendi toplumsal cinsiyet kimliğinden uzaklaştırmakta; erkek egemen dünyanın meşrulaştırılmasına aracı kılmaktadır. Bu durum kitle iletişim araçlarından biri olan gazete metinleri aracılığıyla daha iyi anlamlandırılabilir. Dünyayı, olguları ve durumları anlamlandırma, yaşamı sürdürme çabası bir arayış serüveninin simgesel durumudur (Kaplan, 2018: 247-249). Öyle ki genelde kadınlar günü özelde Siirt'teki kadınların toplumdaki yeri bağlamında yazılmış olan eleştirel köşe yazısında Dünya Kadınlar Günü'nde ölen kadınların vefat haberlerinin bile isimsiz duyurulması kitle iletişim aracı olan gazetenin hedef kitlenin zihnindeki durum algısıdır. Metnin bu kesiti büyük harf, koyu puntolarla doğrudan iletiyi yaratan bir gösterge dizgesini barındırmaktadır. Sitede kadınların ismi olmadığı için kadının isimsiz vefat haberinin yapıldığının ifadesi kodlamalarla sunulurken kadının ölüsünün bile toplumda konumlandırılmadığı açıkça izah edilmiştir.

Kesit 5: Din Olgusu Bağlamında Kadın

Peki, biz sözde Müslümanlar kadınların adlarını kullanmaktan ısrarla kaçınırken VE KADININ ADI YOKKEN, KUR'AN-I KERİM'DE KADININ ADI VAR MI, YOK MU!

İşte, alfabetik sıraya göre Kur'an-ı Kerim'de geçen KADIN ADLARI:

ADİLE, AHSEN, AKİFE, ALEYNA, ALİME, AMİNE, ASİFE, ASİYE, AZİZE, AZRA, BETÜL, BELKIS, BEŞİRE, BÜŞRA, CENNET, EBRAR, ELİF, EMEL, EMİNE, ESİN, ESMA, ESMANUR, ESRA, HACER, HAFİZE, HAKİME, HALİLE, HALİME, HAMDİYE, HAMİDE, HANİFE, HASİBEHAYAT, HAYRİYE, HUTAME, HÜSNA, İMRAN, İREM, KAMİLE, KERİME, KEVSER, KEZBAN, LAMİA, LATİFE, NECVE, MECİDE, MELEK, MELİKE, MERCANE, MERYEM, MİNEL, MİNE, MİNNİ, MUKADDES, MÜMİNE, MÜNİRE, NAİME, NEHİR, NECMİYE, NİSA, HAYRUNNİSA, NUR, BEYZANUR, RAHİME, REŞİDE, RÜVEYDE, RÜYA, SABRİYE, SALİHA, SAİDE, SEFERE, SELİME, SEMA, SERAP, SULTAN, TAYYİBE, TENZİLE, TUBA, TURAB, TUVA, ÜNZİLE, VAHİDE, ZEKİYE...

Bütün kadınların, dünya kadınlar günü kutlu olsun.

Toplumda yer edinemeyen kadının kutsal kitapta doğrudan yer bulmasının altının çizildiği kesitte, Kur'an-ı Kerim'de geçen kadın isimlerinin büyük harfle ve alfabetik sırayla sunulması Siirt'te vefat haberlerinde ve salalarda yer bulamayan kadınlar bağlamında didaktik bir ileti barındırmaktadır. Göstergibilimde de metnin anlamından öte metnin arka planında yatan anlama ve bu anlamlardan çok anlamların eklenmiş durumlarının incelenmesi hatta detaylandırılması söz konusudur. Bu sebeple din olgusu bağlamında kadın kavramının yer aldığı kesitte anlamın kurgusal biçimi yorum bilim olarak vücut bulup göstergelerin anlamını çözebilme çabası, gerçekte neyin gösterilmeye çalışıldığı ile paralel yapıdadır (Çiçek, 2016: 27). Ölüm ritüellerinde bile kadına yer verilmemesi köşe yazarını varoluşsal bir sorgulamaya itmektir. “(Kadın'ın Adı Yok!)” ifadesi temel varoluşsal bir sorunun göz ardı edilmesini tartışmaya açmaktadır. Kadınlar Günü dünyada ve Türk Modernleşmesinin tarihsel serüveninde kadına verilen değerle bir arada değerlendirildiğinde kadınların önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Buna rağmen kadına toplum içerisinde gerekli yer verilmemektedir. Köşe yazısı tüm bu noktalara işaret ederek kadının sosyal yapı içerisinde yerinin ve görünürlüğünün atmasının gerekliliğine işaret etmektedir.

5.1.2. Metnin Gösterenler Dizgesi

Göstergibilimi tanıyan ve kodlarını çözümlenmeyi bilen bir anlatıcı, ileti hedef kitleye geçerken hangi görselleri kullanacağını, hangi iletileri nasıl vereceğini bilir ve doğru bir kombinasyon ile harf, noktalama, vurgu kullanımları ile doğru mesajları doğru cümlede sunar. Göstergibilimsel bir analizde esas olan görünenin arkasında duran anlamı açığa çıkarmak olduğu için öznel bir yorumlama var gibi görünse de esasen kodlar hatta mitler aracılığıyla nesnellik bulunmaktadır (Özdemir, 2007: 40). Ele alınan metinde görsel bir tasarım veya renk gibi görüntüsel ifadeler yer almadığı için sözdiziminde yer alan her sözcük, harf, noktalama işareti, açık veya koyu puntolar gösteren ve gösterilen noktasında zihinde çağrışım yapmaktadır. Bu sebeple görüntü veya ayrı bir tasarıma sahip olmayan metnin gösterenler dizgesi nesne, gösteren ve gösterilen şeklinde analiz edilmiştir.

Tablo 1. Metnin Göstergeler Dizgesi

Nesne	Gösteren	Gösterilen
Başlık: (KADIN'IN ADI YOK!)	Koyu, büyük harf, parantez içi kullanım, ünlem işareti.	Dikkat çekiciliği artırma, kadın sözcüğünü tek tırnakla ayırarak kadını özel ve ayrı konumlandırma.
Metin içi parantez kullanımı 1: (Dünya Emekçi Kadınlar Günü), (Dünya Kadınlar Gününü), (Kadının Adı Yok), (Vefat Edenler), (Başsağlığı), (Vefat Ve Taziyeler)	Büyük harf kullanımı, emekçi – kadınlar ayırımı, bilgilendirme.	Can çekişerek vefat eden işçi kadınlara işaretleme, emek ve kadını aynı yerde konumlandırma, sosyokültürel yapıda bilgi verme.
Metin içi parantez kullanımı 2: (Uluslararası Sosyalist Kadınlar Konferansı), (International Women's Day- Dünya Kadınlar Günü)	Bilgilendirme biçimi.	Anlatıcının bilgi düzeyini gösterme çabası, olaya ve duruma hakimiyet olgusu.
Tarih: 5 Aralık, 8 Mart, 8 Mart 1857, Ağustos 1910, 1921, 1975, 12 Eylül	Kadınlara dair önemli günler.	Atatürk'ün varlığı, işçi kadınların ölümü, uluslararası kadınlar toplantı ile kabul gören kadının varlığı ve günü, Türkiye'de kabul görme tarihinin geç kalınmışlığı, Türkiye'de darbenin sıkıntılı süreci, kadın örgütlerinin kadın hakları bağlamında önemi.
Büyük harfli yazımlar: Çarşı Camii Sitesinde, Ölen Kadınların Adlarını Veremiyoruz!, Ve Kadının Adı Yokken, Kur'an-I Kerim'de Kadının Adı Var mı, Yok mu!	Ölüm zamanı kadın, kutsal kitapta kadın.	Siirt özelinde vefat eden kadınların isimlerinin yer aldığı bölümde kadının adlarının olmayışı, kadının ölüsünün de kıymetsiz olduğu, dinde kadına verilen değer.
Kadın adları: Adile, Ahsen, Akife, Aleyna, Alime, Amine, Asife, Asiye, Azize, Azra, Betül, Belkis, Beşire, Büşra, Cennet, Ebrar, Elif, Emel, Emine, Esin, Esmâ, Esmânur, Esra, Hacer, Hafize, Hakime, Halile, Halime, Hamdiye, Hamide, Hanife, Hasibehayat, Hayriye, Hutame, Hüsnâ, İmran, İrem, Kamile, Kerime, Kevser, Kezban, Lamia, Latife, Necve, Mecide, Melek, Melike, Mercane, Meryem, Minel, Mine, Minni, Mukaddes, Mümine, Münire, Naime, Nehir, Necmiye, Nisa, Hayrunnisa, Nur, Beyzanur, Rahime, Reşide, Rûveyde, Rûya, Sabriye, Saliha, Saide, Sefere, Selime, Sema, Serap, Sultan, Tayyibe, Tenzile, Tuba, Turab, Tuva, Ünzile, Vahide, Zekiye...	Alfabetik, Kur'an-ı Kerim'de kadın adları	Siirt'in sosyo-kültürel yapısında kadın çok değer göremese de bağlı olunan din olgusu kadını çok değerli kılmaktadır. Anlatıcı, gazete metninde yazım, imla noktasında hem iletileri aktarma maksatlı hem de biraz dikkatsiz bir ile tavır imlaya dikkat etmese de metnin son kısmında bu duruma dikkat etmektedir. Kadın isimlerinin sıralanmasında hedef kitleye bilgi aktarımı yapılmaktadır.
Anlatıcı görüşü: ... (BAŞSAĞLIĞI) MESAJLARI yayımlarken, ölen kadının adını vermiyoruz. Falancanın kızı, filancanın eşi, feşmekanın kız kardeşi, halası, teyzesi, diyerek geçiştiriyoruz. Yani KADININ ADI YİNE YOK!	Gazetede yer alan vefat haberlerinde kadının adı doğrudan yok.	Vefat haberlerinde kadının adı, yeri, akrabalık veya kan bağının aracı olarak kullanılması, kadını değersizleştirmektedir.
Bilgi-eleştiri: İşin doğrusu, Gazete olarak vefat edenlerle ilgili bilgileri genelde ÇARŞI CAMİİ SİTESİNDE (VEFAT VE TAZİYELER) adı altında yayımlanan bölümden alıyoruz. Sitede, salası verilen kadınların adları olmadığı için ve biz de isimlerini bilmediğimizde ÖLEN KADINLARIN ADLARINI VEREMİYORUZ!	Gazetede vefat haberlerinin olduğu sayfada vefat eden kadınların isimlerinin olmamasının sebebi sitede isimlerinin yer almamasından kaynaklanmaktadır.	Siirt'in insan olgusu bağlamında yapılaşmasında kadının adı yok. Kadınların isimlerinin örtük bir yapıya sahip olması şehir mekanizmasının bir getirisi. Bu mekanizmanın düzeltilmesine dair bir iletiden ziyade durum analizi bulunmaktadır.

5.1.3. Metnin Gönderge Sistemi

Göstergelerin iletişim aşamasındaki süreçlerin anlamlandırılmasının ele alınması ve içerdiği ortak kodlar ile düzenlenmesi metni oluşturan düzeneğe doğrudan katkı sağlamaktadır (Geray, 2014: 168). Gösterge dizgesinin oluşmasında gerçek hayat ile eşleştirme boyutu doğrudan içinde bulunulan kültür ile de alakalıdır. Çünkü kültür insanoğlunun ürettiği, içinde kendisinin varlık olarak belirlediği gerçeklikten ibaret dizgeler bütünüdür (Günay, 2016: 25). Göstergebilimin gönderge sisteminde kültürel dizgelerde üretilmiş olan dilsel olmayan göstergeler vardır. Gönderge sisteminin anlaşılmasında sosyal yaşamın, kültürün, toplumsal kimlik olgusunun rolü büyüktür. İnanç, yaşam biçimi, hayata, olaylara veya olgulara bakış açısı, iletişim biçimi sistemli anlamlandırma ve düşünme çıktısı olarak belirlemektedir. Toplumların gelişmişlik düzeyleri ile paralel olan göstergeler toplumsal iletişim ağı ve yaşam biçimi ile paraleldir. İlişkisel, anlamsal ve işlevsel değerler bütünü göstergeler ağının dizgesidir.

Metnin gönderge sistemi, kadın, kadınlar günü, Siirt, kadının toplumdaki konumu noktasında bir ortaklık göstermektedir. Sistemik olarak metnin gönderge sistemi şöyledir: Tarihsel sınırlama (5 Aralık, 8 Mart), kadınlara dair yaşanan tarihi olay (8 Mart 1857, ABD, tekstil fabrikası, grev, 120 kadın işçi, ölüm), kadınları anma programı (1910, Almanya Sosyal Demokrat Parti, Internationaler Frauentag) Türkiye’de kadın programı (1921 Emekçi Kadınlar Günü, 1975 Birleşmiş Milletler Kadınlar On Yılı), Siirt’te ölen kadınlar (Çarşı Camii Sitesi, Taziye bölümü, isimsiz sala), dinde kadın (Kur’an-ı Kerim’de kadın isimleri), kutlama (Dünya Kadınlar Günü temalı kutlama mesajı).

Kadınlar günü temalı hem olgu hem de durum aktarmalı köşe yazısında gönderge sistemi mantık sıralaması dâhilinde ilerlemiş olup toplumların gelişmişlik düzeylerini aktarmada bir boşluk bırakmamıştır.

5.1.4. Çözümleme Sonucu

Metinde yer alan sözcükler *kadın, toplum, Atatürk, 8 Mart, hak, polis, fabrika, kadın işçi, anma, kutlama, kadın örgütleri, sala vermek, ölüm, başsağlığı, vefat, ölen kadın, ad, kadın adları, Müslüman, Kur’an-ı Kerim, dünya, gün* şeklinde olup sözcük seçimleri ve ileti kodları bu bağlamda şekillenmiştir. Metindeki gösterenler, nesnelere, gönderim biçimleri, gönderge dizgeleri bir bütün olarak düşünüldüğünde kadınlar ve erkekler doğuştan gelen farklı özelliklere sahip olmakla birlikte taşıdıkları özellikler dolayısıyla kadınların erkekler kadar toplumda yer almadığı fikrinin kuvvetlendiği görülmektedir. Bu durumun pek çok nedeni olmakla birlikte kadının sosyal hayata katılımları önünde engel oluşturan değişkenlerin tüm toplumlarda ve aynı toplum içerisindeki farklı toplum kesimlerinde eş değerde olduğu söylenemez. Bu kapsamda kente ve kıra olduğu gibi kırsal özellikler taşıyan kentlerde de eş değer bir tanımlama çizgisi bulunmamaktadır. Kadınlar yaşamındaki görevlerini içinde buldukları toplumun değerleriyle bir arada sürdürmektedir. İçinde bulunulan çevre ve yaşanan yer her koşulda kadınlara geniş özgürlükler alanı sağlamamaktadır. Bu kapsamda Siirt’te kadınların yaşamı incelenebilecek konular arasında yer almaktadır. Siirt’in yaşam tarzı, kültürü, sorunları gibi pek çok konuyu ele alan Siirt Gazetesi bu açıdan ilgi çekici bir örnek oluşturmaktadır. Gazete konularını kırsal özellikler taşıyan bir kent örneği olan Siirt ili ve yakın çevresinde yer alan iller ile Türkiye’ye yansıyan haberlerden elde etmektedir. Bu konular arasında başat faktör Siirt’tir. 2022 yılı baz alındığında, Siirt Gazetesi arkalı önlü 8 sayfa olarak çıkarılmaktadır. Gazetede anlatı olarak Siirt ilinin kültürü, yaşam biçimi, inanç biçimleri gibi özellikler cinsiyete dayalı kimliğin oluşturucuları arasında ön planda yer almaktadır. Bu bağlamda ilin değişim grafiği kadınlara dayalı oluşturulmuş kimlik üzerinden okunmaktadır.

Siirt Gazetesi’ne yansıyan haberlere göz atıldığında gazete kadınların sosyal hayatta yer almalarına imkân veren dünyadaki gelişmelere ve Atatürk inkılablarına bağlılığı ile ön plana çıkmaktadır. Bu durum kadınlara ait sembolleştirilen günlerde ön plana çıkmaktadır. Gazetede kadımla ilişkilendirilebilecek iki önemli gün olan Kadınlar Günü ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Günü’nde ilgili haberlerde artış gözlenmektedir. 2022 yılındaki kadın temalı haberlere bakıldığında az sayıda haber olduğu dikkati çekmektedir. Kadınlar bir mesleğe, anne olma statüsüne, siyasi bir kimliğe büründüğünde ancak haber metinlerinde yer almaktadır. Bunun dışında yer alan haberler kaza/ölüm ve (menopoz, erken menopoz, kanser ve benzeri) sağlık haberlerini içermektedir. Kadına ayrılan tüm bu haber metinleri dikkate alındığında, baskın haber başlıklarının meslek hayatı içerisinde kadın olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, meslekle ilişkili haberlerde modern bir bakış geliştirilerek kadının kamusal alan içerisinde görünürlüğü artırılmaya çalışılsa da, kadına biçilen rolün annelik

ve korunmaya muhtaç bir bakış olduğu görülmektedir. Köşe yazısı tüm bu sınırlı haber metinlerine rağmen kadının hayatın her alanında görünürlüğünün artması yönünde bir bakış açısına sahiptir. Özellikle kırsal özellikler taşıyan Siirt'te kadınlar günü ve kadına karşı şiddet haberlerinin dışında bir içerikle ele alınmasını gerekli görmektedir.

6.Sonuç

Göstergebilimsel analiz toplumu uzaktan veya yakından ilgilendiren geçmişten günümüze kadarki farklı disiplinlere uygulama noktasında kuramsal bir çerçeve sunmaktadır. Öyle ki toplumu ilgilendiren her alandaki gerçeklikte insanların edinmiş olduğu roller ve kapsam alanları göstergelerin kodlama biçimleri ile derinlemesine bir farkındalık sağlamaktadır. Metnin genel kapsamına bakıldığında kadına dair söylenebilecek birçok ileti yer almaktadır. Kadının içinde yer aldığı sosyal, ekonomik, siyasal, kültürel, bilimsel yaşam kaynakları çağın gereği olarak ileriye taşınması gerekmektedir.

Kadınlar yaşam içerisindeki görevlerini ancak tüm zincirlerden kurtulduklarında ve insanlığın doğal haklarını erkeklerle paylaştıklarında yerine getirebilirler (Wollstonecraft, 2023: 258). Kadınlar yaşamın bir yönüne özel (eve ait) alanlarla sınırlı kalarak kamusal yaşamın uyarıcılarına maruz kalmadıklarında kendilerinin ve içinde buldukları toplumun gelişmesine engel oluşturmaktadır. Bu durumun ortaya çıkmasında toplum tarafından kadına dayatılan iş ile ev (aile) arasında tercih yapma zorunluluğu yer almaktadır. Daha özeld kadının kamuya açık alanda aynı anda yer almamasının yarattığı tezat bulunmaktadır. Bu bağlamda kadının her iki alanda da yer alacak şekilde toplumsal pozisyonunun iyileştirilmesi gerektiği açıktır. Ele alınan gazetenin derdi bu sorunun ortaya konulması kadar kadına şimdiye kadar tanınan hakların ve özgürlüklerin tanıtılması ve haklarının verilmesidir. Bunu yerel kitlesel iletişime ait bir mecradan yola çıkarak farklı toplum kesimlerine anlatmaktır.

Dişinin erilin ötekisi olarak tanımlanmasına son vermek için eril öznenin kadın üzerindeki egemenliğine son verilmelidir (Tutal Cheviron, 2016: 142). Başka bir deyişle eril ve dişil kimliklerin iki role, işleve veya karaktere değil, bir başkasına indirgenemeyen iki farklı dünyaya karşılık geldiğini ortaya koymak gerekmektedir (Irigaray, 2023: 126).⁸ Bu iki farklı kimlik bütünlüğü bir bağlamda yaşamda anlam bulmaktadır. Dolayısıyla biri diğerinin zıttı değil tamamlayıcısıdır. Her ne kadar tarihsel süreç içerisinde bu pozisyon unutulmuş ya da göz ardı edilmiş olsa da, geçmişteki bu büyük açmazın yarattığı olumsuz etki günümüzde kadınların adının ve haklarının daha fazla anılmasına ve tanımlanması arayışına itmektedir. Çalışmada Kadınlar Günü'nden bir gün öncesinde ele alınan bu köşe yazısıyla gazete kadının toplumsal pozisyonunu iyileştirmek yönünde adım atmıştır. Ancak değişimin gerekliliğine yaptığı atıf kadar kadına ve kadının kimliğine verdiği ağırlığın Kadınlar Günü ve yakın tarihlere denk gelmesi konusu tartışmalıdır. Bununla birlikte Siirt'te kadının erkek kadar görünürlük kazanması hususunda göstermiş olduğu çaba dikkate değerdir.

Göstergebilimin kendi kendini sorgulayabilme özelliğinin olması, söylemin özünde tartışmaların da yer alması hem metinler hem yazınlar üretmenin önemli bir kavram olup yan anlam göstergeleri düz anlam göstergelerinden meydana gelmesi ve bu sebeple de herkesin dünya bilgisine göre farklı yorumlamaları sunuyor olması ele alınan metinde tartışmaya açık ve pozitif olmayan bir çalışma ortaya çıkarmıştır. Öyle ki kadının dünyadaki, Türkiye'deki ve Siirt'teki dezavantajlı sosyal konumunu değiştirmek için çok boyutlu bir değişime ihtiyaç vardır. Ancak bu değişim insan baz alındığında hızlı bir şekilde gerçekleşmemektedir. Nitekim 2000'li yıllar Türkiye'sinde halen Kadınlar Günü öncesinde kadının sorunlarını ve toplum içerisindeki önemini kaleme alarak inceleyen köşe yazısı da bunu göstermektedir. Cinsiyet olarak farklılık arz etmekle birlikte sosyal hayata katılımında toplumsal cinsiyete ait rollerin sergilenmesi ve yaşamın her alanında değişime yön verecek faaliyet alanlarının oluşturulması gerekmektedir. Meryem Koray'a göre (1995: 207) cinslerin eşitliği ve rol dağılımını eşitlemek için öncelikle aile, okul, reklamlar, basın-yayın kuruluşları aracılığıyla yeni toplumsal değerler oluşturulması gereklidir. Bu kolay görünmemekle birlikte sorunun varlığını kabul etmek anlamaya olanak sağlayacaktır. Göstergebilimin olanaklarıyla yapılan çalışmada göstergelerin işlevleri ve

⁸ Irigaray iki paradigmasını cinsel farklılıkla temellendirmeye çalışmaktadır. Cinsel farklılık aralarında hiyerarşik bir ilişki olmayan/ olmaması gereken iki öznenin var olduğu yerdur. Erkek ve kadın olarak ayrılan bu iki özne, insan türünü korumakla ve farklılıklarına duydukları saygıyla insan kültürünü geliştirmekle görevli kılınmıştır (Tutal Cheviron, 2016: 142).

nitelikleri noktasında hedef kitleye bir dizge sunan gazete aynı zamanda toplumsal / bireysel bir bakış açısıyla önemli bir değişimi başlatıp, oluşumu bütünüyle değerler sistemi içerisinde toplumsal yarara dönüştürebilecektir.

Kaynaklar

- Abadan-Unat, N. (1979). Toplumsal değişme ve kadın algısı (1926-1976). (Der.: N. Abadan-Unat). *Türk toplumunda kadın* içinde 15-43. Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayını.
- Açıl, O. (2016). İlk Türk devletlerinde kadın algısı ve kadın hakları. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (RTEÜ Journal of Social Sciences)* 3, 63-72.
- Akerson, F. (2005). *Göstergebilime Giriş*. İstanbul: Multilingual.
- Arıttürk, M. C. (2017, 8 Mart). (KADININ ADI YOK!) Siirt Gazetesi. s.7.
- Arıttürk, M. C. (2018, 8 Mart). (KADININ ADI YOK!) Siirt Gazetesi. s.7.
- Arıttürk, M. C. (2019, 8 Mart). 8 MART DÜNYA KADINLAR GÜNÜ! Siirt Gazetesi. s.7.
- Arıttürk, M. C. (2020, 6 Mart). "KADININ ADI YOK" Siirt Gazetesi. s.7.
- Arıttürk, M. C. (2020, 8 Mart). SALASI VERİLİRKEN BİLE, KADININ ADI YOK! Siirt Gazetesi. s.7.
- Arıttürk, M. C. (2022, 7 Mart). (KADIN'IN ADI YOK!) Siirt Gazetesi. s.5.
- Barthes, R. (2012). *Göstergebilimsel serüven*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Barthes, R. (2014). *Çağdaş söylenler*, (4. Baskı). (Çev.: T. Yücel). İstanbul: Metis Yayınları.
- Berktaş, F. (2004). Kadınların insan haklarının gelişimi ve Türkiye. *Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları*. No: 7, 1-30.
- Bulduklu, Y. ve Karaçor, S. (2019). *Kitle iletişim kuramları*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Boztaş, E. (2017). Organ bağıışı temalı sosyal afiş tasarımlarının göstergebilim yöntemi ile analizi. *İdil*, 6(37), 2521-2542.
- Chandler, D. (2002). *Semiotics*. London: The Basics, Routledge.
- Çiçek, M. (2016). Göstergebilim ve sinema ya da sinema göstergebilimi. *Kesit Akademi Dergisi*, S.3, s.25-41
- Dede, D. (2021, 20 Mart). Tarih öncesi kadınlar, büyük başarılı hayvan avcılarıydı. *Arkeofili*. 16.11.2023 tarihinde <https://arkeofili.com/tarih-oncesi-kadinlar-basarili-buyuk-hayvan-avcilaridi/#:~:text=Peru'dan%20gelen%20arkeolojik%20kan%C4%B1tlar,toplay%C4%B1c%C4%B1%C4%B1k%20yapt%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20d%C3%BCnC5%9F%C3%BCncesine%20meydan%20okuyor> adresinden erişilmiştir.
- Doğramacı, E. (1985). Cumhuriyet döneminde Türk kadını. *Erdem*, 1(1), 111-124.
- Estés, C. P. (2023). *Kurtlarla koşan kadınlar: Vahşi kadın arketipine dair mit ve öyküler*. (64. Basım). (Çev.: H. Atalay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Fine, C. (2017). *Toplumsal cinsiyet yanılması: Zihnimiz, toplum ve nörocinsiyetçilik nasıl fark yaratıyor?* (2. Baskı). (Çev.: K. Tanrıyar). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Fiske, J. (2003). *İletişim çalışmalarına giriş*. (Çev.: S. İrvan), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Gök, F. (2011). Türkiye'de eğitim ve kadınlar. (Haz: Ş. Tekeli). *1980'ler Türkiye'sinde kadın bakış açısından kadınlar* içinde ss.161-175. (5. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Gökçe, B. (1990). Türk kadını ve çağdaşlaşma. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 8(2), 37-47.
- Gökçe, B. (2010). Türk kadınının tarihsel gelişimi ve cumhuriyet kazanımları. *Anıtkabir Dergisi*, Sayı: 37, 12-19.
- Göksel, B. (1984). Atatürk ve kadın hakları. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 1(1), 213-235.
- Göksel, B. (1997). *Pazarlama iletişimi açısından halkla ilişkiler ve reklam*, İstanbul: Yayınevi Yayınları.
- Gültepe, N. (2020). *Türk kadın tarihine giriş: Amazonlardan Bâciyân-ı Rûm'a*. (4. Basım). İstanbul: Ötügen Neşriyat.
- Günay, V. D. (2016). *Kültürbilime giriş: Dil, kültür ve ötesi*. İstanbul: Papatya Bilim.
- Günay, V. D. ve Parsa, A. (2012). *Görsel göstergebilim*, İstanbul: Es Yayınları.
- Guiraud, P. (2016). *Göstergebilim*. (Çev.: M. Yalçın). Ankara: İmge Kitabevi.
- Irigaray, L. (2023). *Başlangıçta kadın vardı*. (2. Baskı). (Çev.: İ. Özallı, M. Odabaş). Ankara: Fol Kitap.
- İnan, A. (1964). *Atatürk ve Türk kadın haklarının kazanılması: Tarih boyunca Türk kadınının hak ve görevleri*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Kandıyoti, D. (2011). Ataerkil örüntüler: Türk toplumunda erkek egemenliğinin çözümlenmesine yönelik notlar. (Haz: Ş. Tekeli). *1980'ler Türkiye'sinde kadın bakış açısından kadınlar* içinde ss.327-340. (5. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kaplan, A. B. (2018). *Arketipal topografyaların sinematik düzlemde incelenmesi*. İstanbul: Çizgi Kitabevi.

- Karaman, E. (2017). Roland Barthes ve Charles Sanders Peirce'in göstergebilimsel yaklaşımlarının karşılaştırılması. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 0(34), (25-36).
- Kıran, Z. ve Eziler, A., (2013). *Dilbilime giriş*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Koptagel-İlal, G. (1995). Toplumsal değişim içinde Türk kadınının psikososyal kimliği. (Haz: N. Arat). *Türkiye'de kadın olgusu* içinde ss. 97-113. (2. Basım). İstanbul: Say Yayınları.
- Koray, M. (1995). Kadın siyaset kota. (Haz.: N. Arat). *Türkiye'de kadın olgusu* içinde ss. 199-244. (2. Basım). İstanbul: Say Yayınları.
- Mill, J. S. (2019). *Kadınların özgürleşmesi*. (2. Basım). (Çev.: D. B. Aksel). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Odabaşı, Y. (2017). *Tüketim kültürü, yetinen toplumdaki tüketen topluma*. İstanbul: Aura Kitapları.
- Özbay, F. (1979). Türkiye'de kırsal/kentsel kesimde eğitimin kadınlar üzerindeki etkisi. (Der.: N. Abadan-Unat). *Türk toplumunda kadın* içinde 191-219. Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayını.
- Özben, M. (2017). *Bir sosyal bilim romanı: Sosyolojik kafa*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Özdemir, F. (2007). Göstergebilimsel çözümleme: Grafik tasarım bize neyi, nasıl anlatır? *Grafik Tasarım Dergisi*, 0(6), 38-40.
- Özgüç, N. (1998). *Kadınların coğrafyası*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Özkat N. (1999). Görsel nesnelerin çözümlenmesinde göstergebilimsel yöntem. *Dilbilim Araştırmaları*, 10(9), 135-141.
- Perez, C. C. (2021). *Görünmez kadınlar: Erkekler için tasarlanmış bir dünyada veri yanlışlığı ile yaşamak*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Rifat, M. (1999). *Gösterge eleştirisi*. İstanbul: Kaf Yayıncılık.
- Sancar, S. (2012). *Türk modernleşmesinin cinsiyeti: Erkekler devlet, kadınlar aile kurar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Saussure, F. (1998). *Genel dilbilim dersleri*. (Çev.: Berke Vardar). İstanbul: Multilingual.
- Taşkıran, T. (1973). *Cumhuriyet'in 50. yılında Türk kadın hakları*. Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Tekeli, Ş. (1979). Türkiye'de kadının siyasal hayattaki yeri. (Der: N. Abadan-Unat). *Türk toplumunda kadın* içinde 303-415. Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayını.
- Tekeli, Ş. (2011). 1980'ler Türkiye'sinde kadınlar. (Haz: Ş. Tekeli). *1980'ler Türkiye'sinde kadın bakış açısından kadınlar* içinde ss.15-46. (5. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tatal Cheviron, N. (2016). Cadılar sevimli olabilir. (Ed.: Y. İnceoğlu, A. Kar). *Dişillik, güzellik ve şiddet sarmalında kadın ve bedeni* içinde ss. 101-144. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- TÜİK Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları (2022). 07.10.2023 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2022-49685> adresinden erişilmiştir.
- TÜİK Bitirilen eğitim düzeyine göre nüfusun dağılımı, (2021-2022). 10.10.2023 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ulusal-Egitim-Istatistikleri-2022-49756> adresinden erişilmiştir.
- Uğurcan, S. (1998). Osmanlı'dan Cumhuriyete Türk kadını. *Marmara Üniversitesi Atatürk İnkılâbları Enstitüsü Cumhuriyetin 75. Yıldönümü Toplantıları*. İstanbul- 26 Ekim 1998, 989-998.
- Wollstonecraft, M. (2023). *Kadın haklarının gerekçelendirilmesi*. (13. Basım). (Çev.: D. Hakyemez). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yıldız, P. (2007). Görsel göstergebilimsel eleştiri kuramları bağlamında film sahnelerine yaklaşım ve ülkemizden seçilen iki örnek ile analiz çalışması, *VIII. Uluslararası Görsel Göstergebilim Kongresi*, Cilt 1.

Etik, Beyan ve Açıklamalar

1. Etik Kurul izni ile ilgili;

Bu çalışmanın yazar/yazarları, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmektedir.

2. Bu çalışmanın yazar/yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uydıklarını kabul etmektedir.

3. Bu çalışmanın yazar/yazarları kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.

4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.
